

a tota mena de gent jove; i alguns fins proven, ridículament, de disfressar-lo de cat. fent-ne **repitó*; o dissimulen dient *repetjó*, admès en algun bon dicc.; castellanismes perfectament bàrbars, intolerables i inútils, puix que *tirapits*, i *pujada tirosa*, són tan vius, i més expressius (1962). *Tira-ratilles*. *Tira-retxes*. *Tira-rutlleu*, adaptació del fr. *rouleau*. *Tirassol*. *Tiratac*, teixits, BDC IV, 157. *Tirataps*. *Tiraterra* [«gaso; mulio», DT.O.]. *Tira-tira*. *Tiravaques*. *Tiraüll*. *Tiravelles* o *estiravelles* [BDC XVII, 21]. *Tiravergues*. *Tiraveri*. *Tiravidres*. *Tiravògit* (DAg. escrit *tirabogit*).
Espeltirar «estirallar, estiregassar», Saisset, *Catal. R.*, 251, de *pèl + tirar*.

APÈNDIX. *Tira*, no és un veritable membre de la família de *tirar*, si bé s'hi ha incorporat en el curs de la història de la llengua, car és germà de l'oc. ant. *t(i)eira* 'belleza, bell i luxós ornament, alta i luxosa dignitat', fr. ant. *tire* 'rang, ordre', provinents del fràncic **TËRI* (a.-al. ant. *ziari*, al. mod. *zier*, *zëri* 'belleza, luxe, adornament', necl. mj. *têr* 'ornament', b.-al. ant. i ags. *tir* 'honor, fama', esc. ant. *tirr* 'esplendor, brillantor', 'gran punt de vista', angl. *tire* 'gala, aranjament, compostura'); si bé després la influència creixent del verb *tirar*, féu que s'accentuessin cada vegada més les acc. secundàries 'sèrie', 'rengle', 'tirallonga', 'tira de tela, de paper' etc.

Els sentits originaris es conserven encara a la França medieval, sobretot oc. ant., també fr. ant., on oc. *de bela teira* (*tiera*, *tera*), *de mala t.*, *de teira eissernida*, etc., designen la beutat, l'elegància, les maneres distingides d'una persona, també la seva alta o baixa o vil categoria moral, i on altres vegades s'aplica també al vestuari luxós: «Dompna, puois de mi no-us cal / e partit m'avetz de vós / --- / jamais non vuolh aver druda; / puois no-us puosc trobar engal, / que fos tant bella ni pros, / ni sos rics cors tant joïós / de tant bella *teira*; / ni tant gais, / ni sos rics pretz tant verais, / irai pertot acaptant / de chascuna, un bel semblan / per far domna soiseubuda / ---», B. de Born (ed. 1913, 122, v. 14; Appel, *Cbr.*, 20.14); «fon bela domna de *teira* / eissirnida e presenteira / ---», *Flamence*, v. 1906.¹³

També especialitzat tot seguit, ja en data arcaica, cap al matis de l'alt rang social: «per Deu se més en gran paupeira, / laissés las altras de sa *teira*, / e pres ardid qonsí Deu queira», *P. de Santa Fe*, 103; o bé a la índole moral, bona o mala: «n'i à un tan felun, de male *tere*, / a ssa duce razon tot no-l conquere», *G. de Rossilhon* (O, 6944; Appel, 1.461), amb *-ere*=oc. normal *-ie(i)ra* (rimant amb *bergere*, *costurere*, *menson-gere*, *conquere* Subj., *St. Pere* etc.): 'de caràcter brusc, rebec' (es parla d'una dona que sap fingir-se molt bona i diu mots falaguers); «e dissí:l: —vos etz selha / que ja fos bergeira / e:m avetz tot trufat!— / Elha dis, non pas felha ['sense enfollonir-se, conservant la sang freda']: / —Sénher, mais guerreira / no-us seria, per mon grat.— / profemna, de maneria / tal, vos vey, segon *teyra*, / qu' esser deu chasiat. / —S'ieu fos leugeira / non à trop, qu'en carreira / fui de trobar

mercat», G. Riquier.¹⁴ L'acc. social de *tiera* és també la del fr. ant. *tire* «rang, ordre», i la del rar mot it. ant. *tiera* (Frco. da Barberino, c. 1300, que hom interpreta «compagnia»).

En el conjunt dels testimonis d'oc. ant. *tiera* aplegats en el PSW VIII, 100ss., n'hi ha encara d'altres trobadorescos, d'accs. semblants. Però com ja veu ELevy el sentit és ben material en part d'ells, i referent al vestit, a l'abillament i adornament luxós, en un mot, el fr. *attirail*, fr. ant. *atirier* «disposer, arranger, orner» (> angl. *to attire*), oc. ant. *ateirar* (PSW I, 97a). Com en els misteris provençals (PSW VIII, § 4), on hom presenta Sant Pere, que en la seva qualitat de Cap de l'Església «portarà la *tiera* coma papa, lo emperador coma emperador, lo rey coma ---», car en un altre passatge «cascús deu portar sa *tiera*», «segon lor estat, habillatz segon los esses: las vestimentas, qui verdas, qui negras --- segon lor abit», on veiem traslladat a l'esfera material i ornamental allò que el *segon teira* de Riquier i *las de sa teira* del *Sta. Fe* expressa en l'esfera moral i social.

Però en realitat el trasllat en aquest cas fou en sentit invers, com ja va veure Diez, amb la seva meravellosa intuïció (*Etym. Wörterbuch* II, 439; *REW*, 8663b) en fer-ho venir del germ. *TËRI*. La *ē* del germ. occid. sonava oberta, i com que en germ. és femení, era natural la romanització del mot fràncic en una forma **TEŕIA* (pogué ajudar-hi encara la paronímia i quasi-sinonímia amb el ll. *series*). La *ie* del fr. ant. *atirier*, en contrast amb la *e* no diftongada de *tirer*, *retirer*, *estirer* etc., també demostra que aquí tenim a davant una *r* palatalitzada provinent de *-RIA-* i no pas *-RA-*. En llengua d'oc el triftong, originari, de *teira*, restava, o només es reduïa a *tiera/teira*; en francès i en català el triftong apareix monoftongat en *i* des dels orígens literaris, com és regular, segons la fonètica respectiva de les tres llengües: fr. ant. *tire* com *pire*, *sire*, *lire*, *cat. tira* com *jira*, *ofira*, *cadira*, oc. *tie(i)ra*, com *pièier*, *fie(i)ra*, *cadie(i)ra*.

Però és clar que un mot tan pròxim a la puixant i vasta família de *tirar*, ll. vg. legionari **TIRARE*, havia de caure sota la seva influència i entrar progressivament dins l'òrbita semàntica d'aquesta. Si es *tiraven* línies, si es *tirava* camí, si la sageta *tirava* en una direcció i tot això pertanyia a un ordre geomètric, també la *teira/tire* marcava un rengle, un «rang», un ordre o sèrie social, moral.

Per això, ja en l'occità antic i clàssic, apareix *t(i)eira* aplicada a les fileres o tirades de versos d'una cobla, p. ex.; ja *Las Leys d'Amors* del S. XIII mostren (en gèneres com el *descort*, Appel, 124.81, 86) com han de ser «pausatz a *tiera*» 'en sèrie; en línia'; el *Donat Proensals* glossa *teira*: *series*; i el PSW creu retrobar-ho en un passatge de Guilhem Augier; en tot cas a *t(i)eira* («seriatim» *Don. Pro.*) es retroba en altres textos d'edat trobadoresca, junt amb *de tieira* i *per tieira*, «en rang, par ordre, à la suite les uns des autres», que és l'ús que s'ha salvat fins avui: «*tiero*, lld. *tièiro*, bord., auv. dauph. *tèiro*: a *tiero* 'en ligne'; a la *tiero*, per *tiero* 'par ordre, par bandes, à la file'